

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Цветанка Димчова Аврамова
Факултет по славянски филологии, СУ „Св. Климент Охридски“
по конкурс за заемане на академичната длъжност „доцент“ по направление
2.1. Филология, научна специалност *Български език (Българска лексикология и лексикография)* за нуждите на Секцията за българска лексикология и лексикография, обявен от Института за български език „Проф. Любомир Андрейчин“ в ДВ, бр. 7 от 20.01.2017 г.

1. Обща характеристика на представените материали.

Единствен кандидат в конкурса е гл. ас. д-р Цветелина Николова Георгиева от Секцията за българска лексикология и лексикография на ИБЕ – БАН. За участие в конкурса са представени 38 публикации, с които кандидатката не е участвала в други конкурси за заемане на академични длъжности и които не повтарят темата на дисертационния ѝ труд за придобиване на образователната и научна степен „доктор“. Това са: 1 публикувана монография (*Родството и роднинските названия в българския език (семантика и лексикографско представяне)*). София, „Авангард Прима“, 2016); статии в 14 и 15 том на академичния тълковен *Речник на българския език* (общо 502 стандартни компютърни страници, от които 371 авторски и 131 в съавторство; 3 студии (една от които в рецензирано списание); 29 научни статии (28 самостоятелни и 1 в съавторство) в различни български и чужди периодични издания и сборници; 9 от статиите са в реферирани списания (6 в български и 3 в чужди); 10 доклада, публикувани в сборници с трудове от международни научни конференции; 3 доклада, публикувани в сборници с трудове от национални научни конференции; 1 хроника; 1 библиография на български учен; 1 библиографски справочник (в съавторство).

Общият брой и характер на представените публикации отговаря на изискванията на ИБЕ при БАН за заемане на академичната длъжност „доцент“. В справката за цитиранията са посочени 75 забелязани цитирания на трудове на Цв. Георгиева от общия брой на нейните публикации. Според мен цитиранията на практика са повече. (Забелязах, че в посочения брой са изпуснати някои цитирания в мои публикации, което вероятно не е по вина на кандидатката.)

2. Обща характеристика на научната, научноприложната и педагогическата дейност на кандидата.

Цв. Георгиева е участвала в 12 научни проекта – 9 проекта на ИБЕ, от които 5 международни; в 1 проект, финансиран от Фонд „Научни изследвания“, и в 3 проекта, финансирани от европейски програми и фондове. От уч. 2014/15 г. чете лекции по българска фонетика и лексикология като хоноруван преподавател в катедрата „Българският език като чужд“ на ФСлФ на СУ „Св. Климент Охридски“, ръководила е четирима практиканти по програма *Студентски практики*. Участвала е в изготвянето на експертизи и становища за съдопроизводството, както и в изработването на тестовите по български език за Национално външно оценяване за 7 клас – МОН (2015 г.). Том 14 на *Речника на българския език*, в който тя е съавтор, е отличен с наградата „Книга на годината на ИБЕ за 2012 г.“.

3. Основни научни и/или научноприложни приноси.

Публикациите, представени за участие в конкурса, са от областта на: родството и роднинските названия (№ 1, 5, 11, 13, 24, 25, 26, 27, 28, 31, 32), лексикалната семантика, терминологията и неологията (№ 1, 5, 11, 12, 13, 20, 23, 28, 32), лексикографията (съставяне на речникови статии – публикации № 2, 3; проблеми на лексикографията – публ. № 6, 7, 9, 10, 11, 12, 13, 15, 20, 29, 30, 31, 33, 34),

словообразуването (№ 4, 7, 8, 9, 10, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 21, 22, 35), граматиката (11, 12, 13), кодификацията (29), корпусния подход (34). В повечето публикации разглежданите теми са пречупени през погледа на лексикографа, конкретното явление е разгледано с оглед на неговото представяне в тълковния речник.

Публикациите се характеризират с прецизен и задълбочен анализ. Голяма част от тях разглеждат проблемни, недостатъчно изследвани и спорни въпроси, като предлагат и съответни виждания и решения за тях.

Като най-приносни бих определила изследванията върху родството и роднинските названия. Монографията представя в синтезиран вид тезите и изводите от 10-те предхождащи я публикации (№ 5, 11, 13, 24, 25, 26, 27, 28, 31, 32), без да повтаря самите публикации. Авторката показва задълбочено познаване на проблематиката, за което свидетелства и работата ѝ като редактор на речника на Хр. Холиолчев и колектив „Българска семейно-родова лексика. Енциклопедичен речник“.

Ще акцентирам върху някои от приносите:

3.1. Монографията е първото цялостно проучване на родството и роднинските названия (РН) в българския език. Изследвани са внушително количество единици – 1200 едносъставни РН.

3.2. Убедително разграничаване на понятията *роднински названия* и *роднински термини*, често употребявани в научната литература като синоними. Като изхожда от дефинирането на термините и класификацията на идеални и реални термини от М. Попова, Цв. Георгиева с основание изключва от системата на термините единиците от лексикалносемантичното поле ‘роднини’ и ги определя като роднински названия.

3.3. Определянето на ономаσιологичния подход като водещ при изследването на РН.

3.4. Представяне на стройна и изчерпателна класификация на роднинските названия по различни критерии.

3.5. Анализиране на семантичната структура на РН с помощта на компонентния анализ. Определяне на диференциалните признаци, чрез които може да бъде характеризирано всяко РН в българския език. Включване на признака <единичност> / <множественост> към диференциалните семи на родовата сема <роднина> (наред с признаците <персоналност> + <родственост> + <съотносимост (реляционност)>), което дава основания да бъдат разграничени РН, назоваващи един референт, и РН, назоваващи множество референти – количествено определено (при т. нар. от авторката *dualia tantum* като *съпрузи*, *кумове*, *младоженци*, *годеници* и др.) и количествено неопределено множество. Привеждане на убедителни доказателства, че *dualia tantum* от типовете *годеници*; *младите* са самостоятелни лексеми и трябва да бъдат представени като отделни заглавки в тълковните речници.

3.6. Въвеждане на термините *реверсивна семема*, *нереверсивна семема* и *конверсивна семема* за изследване на семемната структура на РН. Семантиката на РН се анализира не само на езиковосистемно равнище, но и на равнище текст. Прави се ясно и точно разграничение между понятията *нюанс на значението* и *употреба*. Формулиран е признакът <преносимост> (назоваване на роднината по брак с кръвен роднина). Основателно е твърдението, че тази особеност, която е характерна само за някои имена, трябва да намери място в семантичната структура на българските РН като вторично значение, особено когато е лексикализирано (напр. при *майка*, *мама*, *татко*, *тате*, *баба*, *дядо*, *чичо*, *леля*, *вуйчо*, *вуйна* и др.). Въведен е терминът *елиптично обръщение*.

3.7. Формулирани са два вида речникови дефиниции – прости, които не включват конектор, и сложни, включващи конектор.

3.8. Прилагане на теоретичните постановки в изработването на *Семантичен речник на елементарните и неелементарните роднински названия, назоваващи конкретни лица* (Приложение № 1), *Примерни речникови статии на същински и несъщински РН* (Приложение № 2), *Примерен словник на едносъставни РН на лица с кръвно родство* (Приложение № 3) и *Примерен словник на едносъставни РН на лица с некръвно родство* (Приложение № 4), които могат да послужат за основа на изготвянето на бъдещи тълковни и идеографски речници.

Останалите публикации също разглеждат проблеми, на които не е обръщано достатъчно внимание в българското езикознание. Предлага се нов термин за назоваване на произнасяната / изговорената инициална абривиатура, която е основа за образуване на производни думи – терминът *лексоид* (публикации № 14, 16 и 17). Прави се разграничение между отабривиатурно словообразуване и словообразуване по инициални абривиатури.

Поставя се въпросът за граматичната същност на конструкции от типа *сам-саменичък*, като се приема, че това са устойчиви словосъчетания с интензифициращ характер, а не сложни думи или фразеологизми, и се прави предложение за тяхното представяне в тълковните речници (публикация № 29). Разглеждат се на равнище текст производни единици, образувани с препозитивната морфема *анти-*, от типа *антистрес*, *антиБСП* и *антиКостов* (публ. № 8). Макар и да не съм напълно съгласна с някои от направените изводи, не мога да не подчертая, че подобни единици (не само с конкретния препозитивен формант, но и с други) остават встрани от научните търсения на българските езиковеди и все още не са получили задълбочена и адекватна оценка. Ето защо всеки опит за анализ на разглежданото явление трябва да бъде оценен положително.

4. Критични бележки и препоръки по представените трудове.

4.1. Публикациите, представени под № 16 и 17 в рубриката „IV. Статии. 1. Статии в реферирано списание (българско или чуждо)“ на Приложение № 6, по същество представляват една цялостна публикация в две части, която има характера на студия, така че броят на представените студии всъщност би трябвало да бъде не три, а четири.

4.2. Публикация № 35, за която в Приложение № 6 се посочва, че е съкратен вариант на публикация № 19, не би следвало да се брои за отделна публикация.

4.3. По отношение на твърдението, че в различни изследвания лексеми като *безенесар*, *гербаджия*, *ендесевец*, *натовец* и др. „без колебание се приемат за производни думи“, мотивирани от „*инициалната абривиатура като графичен знак*“ (публ. № 14, стр. 353), че за мотивираща е приета „системата от сигли“, т.е. графичният, писменият облик на инициалната абривиатура, имам следното уточнение: подобно твърдение не се среща в изследванията, които се имат предвид, а е извод, до който достига самата Цв. Георгиева в резултат на направения от нея анализ. Препоръката ми е да се прави по-ясно разграничаване между чуждите становища и мнението на авторката за тях.

Критичните бележки в никакъв случай не пречат представените публикации да бъдат оценени изключително високо. Общото ми заключение е, че научната продукция на кандидата отговаря на изискванията за заемане на съответната академична длъжност.

Всичко това ми дава основание убедено да препоръчам на уважаемото научно жури да избере гл. ас. д-р Цветелина Николова Георгиева за доцент по направление **2.1. Филология, научна специалност Български език (Българска лексикология и лексикография)**.

гр. София
12.05.2017 г.

Изготвил:
доц. д-р Цветелина Георгиева